

Незанемарљив део акције полиције у Србији своди се на маркетинг. Рецимо да су прешли меру доброг укуса хвалећи се неким хапшењима и успесима. Можда су до нечега дошли и случајно, можда им је понегде неко споља дао податке, можда им је помогао неко трећи, неко коме беш не годи јавно помињање и величање... На пример, новине су објавиле причу, коју МУП није демантовао, да се момак којег су у мају ове године криминалци отели због откупа, сам ослободио [\[1\]](#), потом се јавио полицији телефоном и да су тек тада криминалци ухапшени. Представници полиције говорили су да је баш тај случај њихов велики успех.

Слично је и са магловитим “хапшењем” Симовића на граничном прелазу. Но, тај случај показује да неумереност у хваљењу није специјалност овдашњих момака у плавом, него то раде и суседи, Хрвати. И они су спремно указали на своје резултате и заслуге, мада је изостало кључно образложење: зашто су се криминалци таквог калибра несметано башкарили у њиховом реону и шта би било да је Симовић успео у науму, односно да је убио Калинића. Мртва уста не би говорила. Кога би онда полиције хапсиле, да ли би тад било икаквих сазнања о ранијим убиствима? Замислимо ситуацију у којој Калинић не може ништа да каже, из чега би следило да Симовић не буде ухапшен. Шта би тада, од силних успеха, остало полицијама? Не треба много мудровања да бисмо знали да би то било тек још једно нерешено убиство и међусобни обрачун жестоких момака. Сви успеси полицијџа утемељени су на чињеници да Симовић није био прецизан, није успео да убије Калинића, ранио га је, а овај је преживео и почео да прича. Наравно да је то један општи успех, добро је да се тако догодило, али тешко ту може да се види неки особит успех полиције, изузев ако не сматрају успехом то што су разумели шта им је Калинић испричао и то што ништа у каснијем раду нису упропастили... Но, не бисмо критиковали полицију више него што она то заслужује бар из два разлога. Прво, јер су јој мотиви исправни, у крајњој инстанци. Иако ту има и улагивања претпостављенима и политизације и додворавања бирачима, ипак је крајњи циљ борба против криминала и намера да се исти сузбије. И друго, јер се свакој, а особито системској и жестокој, апсолутној критици полиције радују најпре криминалци.

С друге стране, све дужи новински ступци и све већи број телевизијских серијала црних хроника, забрињавајућа истраживања и алармантна статистика, па и наше сопствено искуствено закључивање говори да имамо велики проблем са питањима безбедности,

јавног реда, криминала сваке врсте.

У данашњици постоје друштва различите политичке типологије. Једна су друштва консолидоване демократије – демократска друштва. На супротној страни су тоталитарна друштва – антидемократска. А између тих друштава могу да се нађу или друштва у транзицији, или ауторитарна друштва која нису тоталитарна и антидемократска, али јесу значајно ауторитарна и недемократска. Наше транзиционо друштво је из тоталитарног ушло у једну фазу ауторитарног друштва које је чак било плебисцитарно ауторитарно. Ауторитарност је у почетку била толико јака да је водила ка антидемократском, затим је стицајем околности слабила, постајала због сопствене немоћи “само” недемократска, да бисмо данас имали демократско транзиционо друштво које се креће ка демократији. Али, проблем с њим није само у томе што није познато када ће до тог реалног нивоа демократије стићи, него и да ли ће га уопште досегнути. Једно од мерила степена демократичности неког друштва јесте функционисање независних институција и демократских механизма контроле свих тих институција, а особито тзв. институција присиле, било да је реч о репресивном апарату, полицији или војсци, безбедносним или специјалним службама, било да је реч о службама финансијске принуде, правосудног система, пореског апарата итд. Грађани очекују ефикасну полицију и ефикасну контролу њеног рада, односно заштиту појединца и друштва од полицијске злоупотребе.

С друге стране, очекују резултате рада, смањење корупције, криминала, злочина, крађа, желе сопствену безбедност и безбедност своје имовине. Грађани желе демократско друштво са правима и слободама, друштво у којем је криминал сведен на најмању могућу меру, минималну, контролисану количину репресије полиције и њену максималну ефикасност. А, и за снажнија и боље организована друштва и државе ово су веома софистицирани и мукотрпно оствариви захтеви.

У демократским државама и друштвима постоје механизми и системи за остваривање ових циљева, али невоља са нашим друштвом и нашом државом је и у томе што тих система немамо. Ми смо зацртали циљеве, али утврђених метода како до њих, немамо. А тек о зајамченој делотворности метода не можемо ни да говоримо.

У решавању овог проблема медији имају значајну улогу. Од оне конструктивне по друштво: да се о случајевима злоупотреба и пропуста сазна, па се грешке исправљају што је корисно по друштво, до оне деструктивне по друштво када се пласирају разноврне информације, најчешће дезинформације, од којих корист имају само криминалци. Чак су и много стабилнији системи на Западу били и јесу на великом испиту јер су после напада Ал Каиде значајно појачали репресију чиме су снизили степен

слобода, а особито после напада у Мадриду 2004, и у Лондону годину дана касније. Наши безбедносни системи нису тако близу демократским, не само по нивоу контроле, већ и по искуству и резултатима тих система у пракси, дакле у демократском окружењу. Наши безбедносни системи изникли су из једне другачије матрице, матрице источног типа, која је потпуну афирмацију добила у совјетско време, а која би, упрошћавањем, могла да се сведе на висок степен репресије према криминалцима који су потпуно обесправљени, као и потпуну заштићеност службених лица од одговорности мањег типа. На тај начин јесу кршена људска права и слободе криминалаца, али је криминал сведен на најмању могућу меру, безмало искорењен. На западу нема кршења права и слобода криминалца у таквој мери (ако изузмемо тероризам) али је правосудни и репресивни апарат толико развијен и функционалан да се он штити и од злоупотребе истих права од стране криминалаца.

Једна илустрација може да буде однос благе казнене политике и криминала, односно пружање прилике да се криминалци накнадно социјализују, да им се део казне опрости, да се покаже добра воља и разумевање, учини први корак надајући се да ће им то бити подстрек да се врате на "прави пут". Са становишта хуманости то јесте за похвалу, међутим, тешко да је уопште важно како ту меру схватају људи који не чине кривична дела, а који су, елем, једино хуманисти. То треба, са прагматске стране, посматрати само са становишта како криминалци гледају на то, како они који су дело учинили, тако и они који тек планирају да учине такво криминално дело. Добри стојимо у тврдњи да криминалци такву политику разумеју као слабост система покушавајући да се уз њу извуку и добију што мању казну, да би се касније вратили свом првобитном занимању, вршећи га мало опрезније.

Тврдимо да је чиста глупост, или благо речено наивност, ублажавање казнене политике, јер колико год то било хуманије са становишта лојалног грађанина, оно није релевантно. Криминалци о хуманости не воде рачуна, њихов систем вредности је друкчији. Са становишта бујања или гушења криминала једино је битно како се казнена политика доживљава и разуме међу криминалцима и како они њоме калкулишу. Ако казнена политика одвраћа од кривичног дела то је успех, а ако их охрабри тиме што се могу извући условном, или казном краћег затвора, или уз могућност накнадног помиловања и скраћења казне, онда се никакав позитиван циљ неће остварити. Грађани неће слабије спавати ако нам је казнена политика строжа, али неће уопште спавати ако непрестано брину за сопствену, безбедност својих ближњих и своју имовину. Истоветно с тим, уколико криминалци буду имали такорећи већа права него полицајци, уколико полицајци и према случајним пролазницима поступају истоветно као и према окорелим криминалцима, мислимо да је битка унапред изгубљена. Јер, никада случајни пролазници и мирни, примерни грађани неће доживети такве репресије као што би их могли доживети криминалци, али је извесније то да би криминалци могли да се извуку без икакве одговорности као да су недужни грађани.

Хоћемо да кажемо да у друштву какво је наше, транзиционом; у друштву које још није изградило своје продуктивне методе борбе против друштвене патологије, деструктивних акција подземља, лопова, силоватеља и силеџија, грађани морају да се одлуче шта им је прече. Или безбедност, или једнакост са криминалцима. Уколико се буне због тога што је неки полицајац употребио више или мање репресивна средства, нека се запитају претходно да ли би се и они заиста нашли у сличној ситуацији. Да ли могу и сами да се виде у сличним околностима у којима се позивају на своја права, а прећуткују обавезе.

Недавно је неколико саобраћајца било изложено нападима грађана јер су ударили једног проблематичног момка који их је на мотору, хотећи да побегне, иако га нису јурили, ударио [\[2\]](#). Могућно је да је реч о прекомерно употребљеној сили, али овде је индикативно то што “новинар” квалификује ситуацију иако је очевидно да друге стране нема, као и да уопште не помиње да је младић био обавезан да стане уколико би га полиција зауставила. Новинар уопште не проблематизује чињеницу да је младић почео да бежи, из чиста мира. Такође, индикативно је и то што су грађани брже боље похитали да помогну дечку, јер им је он вероватно био симпатичан, али та особа могла је бити убица или наркодилер. Могао је да постоји значајан разлог зашто бежи од полиције. Можда је представљао неку претњу, а да грађани ње нису били свесни. У том случају могли су несвесно да помогну криминалцу у извршењу злочина. С друге стране, ако би се полиција склањала онима који желе да побегну или им довикивала: “Добар дан, молим вас, ви сигурно нисте приметили да смо вас заустављали. Извините што смо били неувиђајни и што вас деранжирамо...”, овде би се вероватно све завршило, полицајац би већ био на другом свету јер се нашим улицама одавно не вози само поштен свет. На крају крајева, да ли би у том случају полиција заустављала било кога. Иако се често препричавају вицеви на тему интелигентних полицајаца, полицајци нису толико глупи, да би били глинени голубови.

Погрешно би, и потпуно неприхватљиво било да се написано разуме као прилог некаквој тенденцији јачања полицијске репресије. Ово то није. Грађани морају разумети тренутак у којем се налази наше друштво пре свега јер је оно не само рањиво, него што постоји хаос и рат информацијама. Прекомерна полицијска репресија јесте за осуду и институције се тиме морају бавити, али не смеју медији да изричу пресуде пре суда, и не могу се те пресуде изрицати на основу субјективних импресија. Могли бисмо да идемо толико далеко и говоримо о томе да криминалци имају своје пипке свуда, па и у медијима и да на тај начин роваре по полицији, суду, држави генерално, али застаћемо на томе да је непрофесионално коментарисати догађаје без чињеница.

Људи који раде данас у многим медијима и који себи ласкају да су новинари, у трци за

ексклузивом и сензационализмом праве такве фаулове да ће цело друштво таворити дуже него што је потребно. Невоља је, међутим и у томе, што њихови шефови такође себи ласкају да су уредници. Рекло би се да су у овој нашој транзицији, ратној драми и друштвеном слому, све професије доживеле пропадање, али мало која толико темељно и катастрофално као новинарство. То им је на част јер су се својевремено показали најхалалпивији за новцем, славом и моћи. Сада плаћају цену, а цена је то што у медијима раде незналице, неписмени и игноранти. Ходачи по лешевима и трећеразредна фарма/фешн/гранд братија и свадба/великибрат/лудакућа полупроизводи. Већ годинама изостаје ваљана обрада правих, озбиљних друштвених тема којима се даје примерен публицитет и значај. Кампање, ломљава преко колена у трци за тиражом или петпарачком славом, брзоплето пресецање друштвених чворишта проблема само ће донети нове и веће проблеме. Не би ваљало да се данас у Србији борба за транспарентан и демократски рад полиције и смањење њене репресије води у циљу солидарисања са потребама кршилаца закона и претеране бриге, сензибилизације за поштовање права џепароша, вандала, силеџија, разновразних кримоса и тзв. мафијаша.

---

[1] <http://www.blic.rs/Vesti/Hronika/189790/Kidnaperi-zahtevali-isplatu-u-Madjarskoj>

[2] <http://www.pressonline.rs/sr/vesti/hronika/story/   125751/Gra%C4%91ani+branili+mladi%C4%87a+kojeg+je+tukla+policija!.html>